

26. ožujka 2021.

broj 161

# KU ZI S!

LIST ZA MLADEŽ





4

## TEMA

10 GODINA KOMS-A



7

## PSIHOLOGIJA

DIGITALNA OVISNOST



19

## SERIJA

KLAN



21

## GLAZBA

NEMANJA



2

## FOTO MJESECA



»Trilogija 50«  
spoj tradicije i suvremenog

List je besplatan

**Osnivač:** NIU Hrvatska riječ

**Nakladnik:** NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II

24000 Subotica

**Za nakladnika:** Ivan Ušumović

**Urednik izdanja:** Davor Bašić Palković

**Suradnici:** Klara Dulić, Andrea I. Darabašić,  
Ivan Benčik, Kristina Ivković Ivandekić,  
Vedran Horvacki

**Lektura:** Zlatko Romić

**Korektura:** Davor Bašić Palković

**Tehnički prijelom:** Thomas Šujić,  
Jelena Ademi

**Fotografije:** Ana Francišković, Pixabay

**E-mail:** kuzis07@gmail.com

**Web:** [www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/](http://www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/)

**Tisak:** Birograf Comp DOO, Zemun

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog  
tajništva za kulturu, javno informiranje  
i odnose s vjerskim zajednicama



# Prihvaćanje i odgovornost



**P**rognozu za cijeli mjesec više neću davati na polovici mjeseca, kada nastaje ovaj uvodnik, jer sam tako veljaču prije vremena proglašila mirnim i lijepim mjesecom, mjesecom bez većih turbulencija, što se na kraju istog ustanovilo netočnim. Do kraja mjeseca dogodilo se nekoliko neželjenih događaja, ali jedan koji je zasigurno, za sva vremena, obilježio veljaču 2021. godine je odlazak novosadskog kantautora **Dorđa Balaševića**. S ožujkom barem nema greške, jer on mirno nije ni počeo. Osim prijetnji i uvreda čelnika hrvatske zajednice zbog reakcija na uvođenje tzv. bunjevačkog jezika u Subotici, »pojačao« se problem i s epidemijom zbog čega su nastale nove, restriktivnije mjere. Školarci najbolje znaju kako je to utjecalo na njihovu nastavu koja je sada, u skoro svim školama i odjelima, prešla na online način funkcioniranja. Takva promjena mnogima ne odgovara, dok, naravno, ima i onih kojima ista godi. Ipak, mnogo je više onih koji smatraju da se takvim načinom školovanja gubi edukacija, vježba, ali i druženje i upoznavanje. Neki od vas mogu posvjedočiti kako se još uvijek, skoro sedam mjeseci nakon početka prvog polugodišta, nisu upoznali s drugom polovicom odjela ili s pojedinim drugarima što je, moramo priznati, zaista tužno. Ipak, nećemo komentirati jesu li te mjere ispravne ili ne jer stručnjaci nismo, a i njih u ovom periodu, čini se, ima previše.

Usprkos svemu, mnogi i dalje iščekuju neku normalu kojoj smo se nadali još tijekom prošlogodišnjeg travnja/svibnja, a koja izgleda još skoro neće doći, bar ne u tom nekom starom obliku. Možda je vrijeme da »novu normalnost« prihvatimo i na taj način spriječimo očekivanja koja, uglavnom, završavaju razočaranjem. Kako god okrenemo, ono što se nije mijenjalo godinu dana je obveza da budemo odgovorni i da pazimo na zdravlje.

Ožujak je, kao i svake godine, upotpunjen obilježavanjem međunarodnog Dana žena kada smo na ulicama i u radnjama mogli vidjeti mnogo više cvijeća, ručnih radova i poklona koje su djevojke i žene kasnije nosile svojim kućama. Iako je svaki znak pažnje lijep i dobrodošao, važno je znati zašto se taj dan uopće obilježava. Praznik Dan žena je ustanovljen u znak sjećanja na demonstracije američkih radnica koje su se dogodile 1909. godine u Chicagu, kao i na njujorški marš više od 15.000 žena koje su tražile kraće radno vrijeme, bolje plaće i pravo glasa. Inicijativu za taj praznik dala je njemačka feministica i socijalistkinja **Clara Zetkin**, dok je prvi međunarodni Dan žena proslavljen 1911. godine u Austriji, Njemačkoj, Švicarskoj i Danskoj. U Srbiji se Dan žena obilježava od 1914. godine, a Ujedinjeni narodi su 8. ožujak službeno proglasile međunarodnim Danom žena 1975. godine.

Zato, djevojke, borite se za sebe, za svoja prava, cijenite sebe, učite i ulažite u svoje obrazovanje, a sve se to, naravno, odnosi i na momke. A povrh svega, čuvajte se i pokušajte se prilagoditi novim mjerama, novoj normali i svemu onome što nas tek čeka, ali s osmjehom na licu i optimizmom mladog čovjeka. Jer, tko će, ako nećemo mi?



# Mladi nisu vidljivi niti dovoljno uključeni u procese donošenja odluka

***Mladi nisu dovoljno uključeni u procese donošenja odluka, a mi nastojimo promovirati aktivno sudjelovanje i potaknuti mlade da se uključe u procese koji ih se tiču, kaže asistentica za komunikacije KOMS-a Milja Zdravković***

**V**eliki je uspjeh opstati u vrijeme kada se svijet mijenja nevjerovatnom brzinom, a to vrlo dobro zna i Krovna organizacija mladih Srbije (KOMS) koja je 12. ožujka proslavila svoj deseti rođendan. KOMS predstavlja najviše nezavisno predstavničko tijelo mladih u Srbiji. Ta zagovaračka platforma za unapređenje položaja mladih djeluje kao spona između mladih, svojih organizacija članica i različitih donositelja odluka i pružatelja programa i usluga za mlade. Njihov uspjeh se ogleda i u povezanosti s 109 udruženja mladih i za mlade.

Asistentica za komunikacije KOMS-a **Milja Zdravković** za KUŽIŠ?! ističe kako udruženja, koja se nalaze u njihovom članstvu, djeluju u različitim područjima – kultura, ljudska prava, sigurnost, ekologija i drugo i dodaje kako su programi koje provode često namijenjeni mladima kao pojedincima i pojedinkama, ali i mladima koji su članovi i članice udruženja. »Mislimo da sam uvid u potrebe mladih i prepoznavanje njihovih potreba i problema utječe na to gdje je KOMS sada, a ukoliko radimo ZA mlade i UZ mlade i slušamo ih, možemo mnogo postići, jer se kroz naše programe upravo i borimo za bolji položaj mladih u Srbiji«, kaže na početku razgovora za naš mjesečnik Milja Zdravković.

**KUŽIŠ?!: S obzirom na vašu zadaću, a to je zagovaranje unapređenja položaja mladih u Srbiji, kao i na opsežna istraživanja koja radite, kako biste opisali položaj današnje omladine u državi?**

Mladi nisu dovoljno uključeni u procese donošenja odluka, a mi nastojimo promovirati aktivno sudjelovanje i potaknuti mlade da se uključe u procese koji ih se tiču. Prema našem posljednjem Alternativnom izvještaju o položaju i potrebama mladih u Srbiji, 86,9% smatra da politički sustav u Srbiji ne omogućuje utjecaj mladih na političke procese i odluke. Mlade je potrebno uključiti i omogućiti im utjecaj na procese i odluke koji ih se tiču, tako će društvo biti upućenije u položaj mladih, kao i u njihove probleme. U odnosu na istraživanje za 2019.

godinu, postotak mladih koji se planiraju odseliti iz Srbije je opao. U istraživanju za 2020. godinu 53% mladih željelo je odseliti, a kao najveći razlog za iseljenje navode dostojanstveniji život i viši standard života u inozemstvu. Ovo nam govori da mladi traže neku bolju budućnost. Položaj mladih u Srbiji je nepovoljan, mladi nisu vidljivi, mladi nisu prisutni u medijima i kada se izvještava o njima, izvještava se uglavnom u lošem svjetlu.

**KUŽIŠ?!: Deset godina rada s mladima vam daje dobru mogućnost retrospektive i uspoređivanja. Kakve su probleme naši mladi imali prije deset godina, a koji problemi sada prevladavaju?**

Institucionalno pamćenje nam pokazuje da se problemi mladih nisu značajno promijenili. Ostali su isti, čak su se pojavili i novi s promjenom okruženja, s pojavom i porastom upotrebe tehnologije. Svjedoci smo da ona, ma koliko bila široko dostupna, nije dostupna svima, čemu svjedoči i današnja situacija kada je sve prebačeno online i gdje mladi nemaju jednake uvjete za obrazovanje niti je tehnologija svima jednako dostupna. Mladima je potrebno omogućiti jednake uvjete, kako za obrazovanje tako i za rad. Probleme koje uvijek naglašavamo jesu nedovoljna participacija, nedovoljna uključenost mladih u procese donošenja odluka, ali i nedovoljna politička volja za uključivanjem mladih, kao i nepostojanje prostora za mlade.

**KUŽIŠ?!: Postoji li rješenje za sadašnje probleme i kako im KOMS može pomoći u tome?**

Postoje institucionalni mehanizmi za uključivanje mladih, ali mlade treba upoznati s postojećim mehanizmima, treba im dati priliku da se čuje njihov glas, a mi smo tu da ih ojačamo i pokažemo im na koji način se mogu uključiti u procese koji su od značaja za njih. Mladi žele dostojanstven život, a KOMS je tu da ih sasluša i ispita njihove potrebe, i da ih adresira na prave adrese; da dođe do institucija i zagovara bolji položaj mladih, da nađe rješenje problema kroz preporuke koje dostavljamo institucijama. Na dobrom





Svi mladi koji se žele povezati s KOMS-om, dodatno informirati o njihovim istraživanjima, te vijestima i natjecanjima, mogu posjetiti njihov sajt [www.koms.rs](http://www.koms.rs) ili ih potražiti na društvenim mrežama.

smo putu, otvaramo dijaloge s predstavnicima institucija, a u tim dijalozima sudjeluju mladi ljudi, predstavnici i predstavnice mladih što je značajan korak k ostvarenju cilja.

**KUŽIŠ?!** Zbog koronavirusa, prošla, ali i ova godina predstavljaju izazov za sve nas. Kakav utjecaj su epidemiološka situacija i mjere imali na našu omladinu?

Iz istraživanja koje smo proveli baš na tu temu, a svatko ga može pronaći na našem sajtu [www.koms.rs](http://www.koms.rs), možemo vidjeti da mladi smatraju kako je pandemija negativno utjecala na njihovo školovanje, što ugrožava pravo na obrazovanje (više od polovice ispitanika). Oko 70% mladih smatra da će posljedice pandemije biti negativne, što će imati utjecaja na njihove rezultate i ostvarivanje prava na kvalitetno obrazovanje, s tim da se nastava odvija i ove godine, kao i prethodne – u online formatu s mogućnošću kombiniranja – ne možemo tvrditi da su mladi istog mišljenja, ali vjerujemo da su problemi isti. Tijekom izvanrednog stanja najveći broj mladih je osjećao strah da se ne zarazi pa da ugrozi obitelj (71,7%) i strah da se ne zarazi netko od njihovih bližnjih (70,1%). Mladi su izrazili nezadovoljstvo na reakcije države tijekom i nakon izvanrednog stanja, dok je 41,4% ocijenilo reakciju države na pandemiju tijekom ožujka i travnja (za vrijeme izvanrednog stanja) i 58,9% od svibnja do rujna kao nezadovoljavajuću.

**KUŽIŠ?!** Na vašu inicijativu, u veljači je održan drugi po redu Dijalog mladih s premijerkom. O čemu ste razgovarali i do kakvih zaključaka ste došli?

Uspješno je održan Dijalog mladih s premijerkom, a ono što smo htjeli istaknuti i pitanja koja smo željeli uputiti podjelili smo u tri područja: socijalna prava, zapošljavanje i obrazovanje mladih. Tijekom Dijaloga dotaknuli smo se i teme studentskih poliklinika, koja je u tom periodu bila aktualna, što je rezultiralo obustavljanjem procesa ukidanja studentskih poklinika. KOMS je, na poziv, dao prijedloge na Nacrt plana optimizacije mreže zdravstvenih ustanova i dostavio ih u roku koji je bio predviđen. Tema koja je za nas važna jest tema Savjeta za mlade, odnosno potvrda mandata članica i članova Savjeta za mlade koje je KOMS predložio u skladu sa stečenim statusom krovnog saveza mladih – tako je i 16. ožujka održana Konstitutivna sjednica novog Savjeta za mlade. Što se tema tiče, premijerka prepoznaje da je važno da se radna prava mladih poboljšaju i obvezala se da će raditi na tri važna normativna okvira: Zakon o volontiranju; radnim praksama, bilo kroz poseban zakon ili kroz Zakon o radu, kao i Zakon o nestandardnim oblicima rada, koji je izuzetno važan za mlade. Podržan je prijedlog sudionika da se osnuje Savjet za sigurnost mladih, da se sa gradonačelnicima radi na unapređenju sigurnosti mladih na lokalnoj, u suradnji s Nacionalnom akademijom za javnu upravu. Premijerka je obećala da će do 2022. godine svaka škola biti povezana, imati dobru internet konekciju i dobiti neophodnu opremu – kroz digitalne učionice i digitalni nastavni sadržaj. Uskoro će biti uspostavljen i jedinstven informacijski sustav prosvjete, na čijoj su promociji prisustvovali i predstavnici i predstavnice KOMS-a.

Kristina Ivković Ivandekić





# Potpora budućim studentima

**H**rvatsko nacionalno vijeće pruža potporu mladima iz hrvatske zajednice koji žele studirati u Hrvatskoj. I ove školske godine organizirane pripreme počele su još 1. listopada. Prema evidenciji HNV-a, na studij u Hrvatsku planira se za sada upisati 20-ak maturanata. Većina ih je iz Subotice i okolice, a jedan učenik je iz Srijemske Mitrovice. Zainteresirani su za sveučilišta u Osijeku i Zagrebu, a na listi želja prednjače profili na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu u Osijeku i Fakultetu elektrotehnike i računalstva u Zagrebu, a tu su Poljoprivredni i Filozofski fakultet te Umjetnička akademija u Osijeku i Hrvatsko katoličko sveučilište u Zagrebu.

Hrvatska, preko Središnjeg državnog ureda, iz godine u godinu pruža veću potporu izvandomovinskim Hrvatima, te su tako uvedene i posebne upisne kvote za studente iz dijaspe (prvo na zagrebačkom, a kasnije i na drugim sveučilištima). Kandidati koji se prijavljuju za upis studija putem kvote ne polažu državnu maturu, a oni koji imaju domovnicu imaju dva izbora: mogu se prijaviti za upis preko kvote i polaganje državne mature. Matura se sastoji od obveznih ispita (hrvatski jezik, matematika i strani jezik) i izbornih predmeta. Lista posebnih kvota za Hrvate izvan RH očekuje se u travnju, a ukoliko budu na lanjskoj razini, procjenjuje se da bi se više od polovice trenutnih kandidata iz Srbije moglo upisati na ovaj, olakšani način. U nastojanju da i ostalim ovogodišnjim kandidatima osigura ovakve uvjete, HNV je poslao dopis rektoratu Osječkog sveučilišta i Središnjem državnom uredu da se i na drugim visokim učilištima osiguraju kvote sukladno mogućnostima.

## Nastava, dokumentacija, smještaj

U HNV-u se održava pripremna nastava hrvatskog jezika i književnosti za buduće studente.

»Učenicima smo osigurali i priručnike sa zadacima iz predmeta iz kojih se polažu ispiti, a pomažemo im i glede dokumentacije, dobivanja Potvrde o pripadnosti hrvatskoj manjini, koja je potrebna ako se žele upisati preko kvote, a koju izdaje Središnji državni ured za Hrvate izvan RH. Zahvaljujući Osječko-baranjskoj županiji, našim kandidatima je prošle godine bio osiguran smještaj i prehrana za vrijeme polaganja državne mature u učeničkom domu *Hrvatskoga radiše* u Osijeku gdje ih je ravnateljica doma **Nataša Šimić** srdačno primila. Također ravnateljica učeničkog doma *Marija Jambrišak* u Za-

grebu, **Ljubica Banović** nam izlazi u susret već niz godina i osigurava smještaj za studente koji moraju u Zagrebu polagati određene ispite. Imamo dobru komunikaciju i iskustva s institucijama u Hrvatskoj, te se nadamo da ćemo uskoro našim studentima uspjeti osigurati i kvote za stipendije«, kaže asistentica za obrazovanje u HNV-u **Nataša Stipančević**.

Vanjska suradnica HNV-a **Vedrana Cvijin**, koja je završila studij u Hrvatskoj, svoja iskustva vezana za upis i studiranje dijeli s novim generacijama Hrvata iz Srbije koji visoko obrazovanje žele zadobiti u matičnoj državi.



»Mi smo učenicima potpora kako bi lakše i na vrijeme došli do potrebnih informacija vezanih za upis na fakultete u Hrvatskoj. Taj proces je sam po sebi stresan. Uočljivo je da se iz godine u godinu kandidatima izvan Hrvatske olakšava proces upisa. Sada postoje posebne upisne kvote, koje dosta znače«, objašnjava Cvijin.

## Potpora koja znači

I ovogodišnji kandidati ističu kako im puno znači potpora koju dobivaju od HNV-a. Maturant subotičke Muzičke škole **Ivan Ivanković Radak** planira upisati studij tambure na osječkoj akademiji.

»Školovao sam se na srpskom jeziku, te mi pripremna nastava u HNV-u puno znači, iako meni kod prijemnog najviše bodova nosi praktični dio – sviranje i solfedo«, kaže Ivanković Radak.

Učenica subotičke gimnazije *Svetozar Marković* **Nina Kovač** želi upisati komunikologiju na Hrvatskom katoličkom sveučilištu.

»Drago nam je što imamo ovakvu potporu. Nisam još sigurna hoće li biti kvota za smjer koji želim upisati, pripremam se za državnu maturu. Ako bude bilo kvote, naravno da ću iskoristiti tu pogodnost«, kaže Kovač.

K. U.

# Digitalna ovisnost

**M**orate li svako malo provjeriti što se događa na društvenim mrežama? Ne možete zamisliti da neko vrijeme budete bez mobitela? Satima igrate igrice? Kompulzivno kupujete online? Znači li to da ste digitalni ovisnik?

U praksi često susrećem roditelje koji se javljaju na konzultacije zabrinuti zbog ponašanja djeteta koje, na primjer, satima igra igrice. Problem (prekomjernog) konzumiranja igrica ili drugih digitalnih sadržaja javlja se i u partnerskoj terapiji. No, kako možemo odrediti je li i kada je riječ o ovisnosti?

## Definicija

Mogli bismo reći da postoje dva ključna načina uspostavljanja dijagnoze. Jedan način je na osnovu ponašanja i simptoma, a drugi je na osnovu razumijevanja unutarnje dinamike ličnosti. Tako i priručnici koji postoje dijagnozu objašnjavaju na jedan ili drugi, spomenuti, način. No, niti jedan od dva najčešće korištena priručnika ne definira digitalnu ovisnost.

Ipak, to što još nešto nije opisano u priručnicima ne znači da ne postoji. Iako se u početku dvojilo je li ovisnost o internetu (i tehnologiji uopće) doista »prava« ovisnost, danas je sve više istraživanja koja govore u prilog tomu. U stručnoj literaturi nekoliko je termina u uporabi: Internet Addiction Disorder, Compulsive Internet Use, Problematic Internet Use itd.

## Praksa

Različita ponašanja, od kojih mnoga u priručnicima nisu definirana kao ovisnička, susreću se u praksi. Mnoga od tih ponašanja, iako prema ustaljenim kriterijima nisu »ovisnička« za klijenta su štetna i u nekoj mjeri mu narušavaju kvalitetu života, odnose i slično.

Dio tih ponašanja može biti društveno posve prihvaćen i veliki broj ljudi ih neće smatrati problematičnim. Na primjer, prekomjeran rad i zauzetost nečim često može biti nesvjesni mehanizam koji osoba koristi kako ne bi ostvario bliskost ili kao bijeg iz situacije za koju procjenjuje da ju ne zna ili ne može riješiti i slično.

Sličnu ulogu mogu imati vježbanje, gledanje televizije itd. Bilo što od toga može predstavljati neadekvatan način da se nosimo sa situacijama za koje nemamo razvijeni odgovarajući način nošenja (te situacije su npr. svakodnevni ili specifični

problemi, životna situacija, anksioznost, neugoda, dosada...)

## Digitalno je novo normalno

Neke supstance koje izazivaju ovisnost nisu dio svakodnevnog života i granica je jasna: ako ih ne konzumiramo, nema ovisnosti; ako ih konzumiramo, ovisnost je često prisutna ili će se razviti vremenom. Neke supstance, iako štetne i potencijalno ovisne, društveno su prihvaćene – poput alkohola.

S druge strane, neka hrana može imati ovisničko djelovanje na organizam (prema nekim istraživanjima su to procesuirana hrana s pojačivačima okusa, šećer itd.), ali je i dalje »normalan« dio svakodnevnog života i još uvijek se ne svrstava u nešto što je štetno. Također, kada su u pitanju poremećaji u prehrani nisu štetna sva ponašanja vezana uz hranu u jednakoj mjeri prepoznata kao poremećaj.

Dalje, postoje određene aktivnosti poput rada, vježbanja, korištenja digitalne tehnologije koje su dio svakodnevnog života i kod kojih je puno teže odrediti kada ponašanje prelazi u ovisničko.

## Određivanje

U praksi često čujem: »on je po cijele dane na mobitelu«, »ima sve jedinice u školi, po cijele dane igra igrice«, »ne znam što da radim, opet sam u minusu, ta kupnja preko interneta će me upropastiti« i slično. Iako su takvi i slični opisi korisni, nisu dovoljni za uspostavljanje dijagnoze. Kroz psihoterapijski rad zajedno s klijentom upoznajemo unutarnju dinamiku i analiziramo potencijalno problematična ponašanja. Ako neko do ponašanja narušava kvalitetu života i odnosa ili predstavlja neadekvatan način za nošenje s nekim problemom, tada je to znak da na tomu treba poraditi.

Možemo reći ovako, na primjer, nož možemo koristiti za mnoge korisne stvari, ali može poslužiti i za vrlo štetna i opasna ponašanja. Slično je i s bilo kojim drugim ponašanjem. Tako i kada je u pitanju uporaba digitalnih uređaja i sadržaja, sama po sebi, ne mora biti štetna ali može ako je to način pomoću kojega izbjegavamo bliskost, odgovornost, puninu života i sl.

Marina Balažev, prof., specijalizantica transakcijske analize smjer psihoterapija



# Bez mogućnosti izbora

Online nastava je uvedena izbijanjem pandemije u ožujku prošle godine, gotovo na samom početku drugog semestra na fakultetima, odnosno polugodišta u školama. To znači da su cijeli semestar ili polugodište održani za tipkovnicama računala.

Pandemija se, nažalost, nije smirila ni preko ljeta, pa je držanje online nastave nastavljeno i u rujnu. Prvi semestar dane godine, odnosno prvo polugodište danog razreda, prošli su također bez fizičke prisutnosti profesora. Ovo će biti treći semestar koji se odvija na taj način, a pitanje se postavlja: kako će sve ovo utjecati na akademsko formiranje mladih i s kakvim posljedicama po njihovo znanje, logiku i struku?

## Očekivanja i stvarnost

Neka istraživanja pokazuju da nastava na daljinu može biti jednako efikasna kao i ona u učionici, ponekad čak i efikasnija. Međutim, takav je utjecaj kratkoročne nastave tog tipa. Imajući u vidu

razviti svoje društvene sposobnosti koje će im najvjerojatnije biti potrebne i u ostvarivanju odnosa s budućim kolegama na poslu. Ovakav nedostatak utjecat će i na njihovu daljnju motivaciju za ostvarivanje i usavršavanje svoje osobnosti, kako profesionalno tako i privatno.

## Veća neovisnost studenata

Ovakvo vođenje nastave imat će utjecaja i na pedagoge. Činjenica je da su mnogi od njih izabrali to zanimanje upravo iz strasti za stvaranjem osobnog kontakta sa svojim učenicima. Škole su za djecu, prije svega, druga najbitnija ustanova odgoja nakon obitelji. Stoga je za nastavnike i profesore srednjih škola vrlo bitno biti fizički prisutan prilikom prenošenja znanja mlađim naraštajima.

S druge strane, istraživanja pokazuju da to ne predstavlja toliko problem za profesore na fakultetima, gdje je odnos između njih i studenata po svojoj prirodi na većoj distanci, te se i jedni i drugi lakše prilagođavaju novonastalim uvjetima.



one studente koji su fakultet, primjerice, upisali prije pandemije, a koji su to učinili kako bi imali neposredno iskustvo studentskog života i sve što on uključuje, posljedice će se odraziti na razne segmente njihova života. Stručnjaci kažu da neskladnost između očekivanja i stvarnosti na studente može ostaviti dugoročne mentalne, emotivne i akademske posljedice. Na primjer, iskustvo diplomiranja i njegove proslave bit će sasvim drugačije od zamišljenog.

Drugo, odrazit će se i na njihov društveni život. Učenici i studenti koji imaju problema s upoznavanjem novih ljudi, ili imaju tendenciju družiti se samo sa »starom klikom«, tek sad neće imati priliku

Stručnjaci tvrde da bi zapravo pozitivna strana ove situacije, makar kada su u pitanju institucije visokog obrazovanja, mogla biti činjenica da studenti stječu nove sposobnosti, uglavnom vezane za upotrebu online platformi i drugih dosad manje poznatih metoda rada i studiranja, te veću neovisnost na svom akademskom putu.

U svakom slučaju, bitno je za mlade da iskoriste ovu priliku za rad na sebi, osobni razvitak u akademskom smislu i potragu za vlastitim ciljevima u životu, što će im uveliko olakšati način na koji će prevladati ovaj izazov.

Tomislav Perušić



# Između ljubavi i stresa

**D**rugo polugodište uz brojne školske obveze donosi i učenička natjecanja iz brojnih školskih predmeta. Učenici drugog ciklusa osnovne škole mogu se natjecati iz materinjeg jezika, natjecanja iz književnosti za učenike 7. i 8. razreda pod nazivom Književna olimpijada, matematike, stranih jezika, biologije, geografije, povijesti, fizike, kemije, informatike, tehnike i tehnologije te, naravno, u brojnim sportskim disciplinama.

Kako izgleda selekcija i priprema za natjecanja? U većini škola najprije se održava školsko natjecanje kako bi bili izabrani oni učenici koji će predstavljati svoju školu na višim razinama natjecanja. Potom u većini slučajeva slijede gradsko, općinsko, okružno i republičko natjecanje, osim ukoliko su razine drugačije zamišljene radi specifičnosti predmeta ili broja zainteresiranih sudionika. Učenici se za natjecanja obično pripremaju sa svojim nastavnicima/mentorima u školi, ali većina natjecanja zahtijeva i samostalan rad: kad je materinji jezik u pitanju, to je samostalna izrada testova s natjecanja iz prethodnih godina, a iz matematike učenici se pripremaju radeći brojne zadatke, također iz prošlogodišnjih i ranijih testova, kao i iz različitih zbirki.

## Trud i posvećenost

I onda kada školska godina protječe u normalnim uvjetima priprema za natjecanja zahtijeva vrijeme, trud i posvećenost, kako učenika tako i njegovog mentora. U uvjetima pandemije, kada su učenici drugoga ciklusa osnovnog obrazovanja u školama svakog drugog dana, priprema postaje još zahtjevnija, točnije rečeno, još teže izvodljiva. Natjecanje je prigoda da se odmjere svoje snage, prigoda za dodatno razvijanje učeničkih interesiranja i ljubavi prema nekom području, a samim tim i za jačanje samopouzdanja u slučaju postizanja dobrih rezultata, ali i dodatnog znanja. Nažalost, dogodi se i da netko pomalo izgubi samopouzdanje ili se razočara u svoje znanje ili snalažljivost, no tu mentor mora dobro odigrati svoju ulogu i ohrabriti učenika.

Osvojena mjesta na natjecanjima donose učenicima i bodove za dobijanje *Vukove diplome* na kraju osnovne škole. Katkad učenik ima skroz odličan uspjeh, ali nije stekao diplomu s natjecanja te se u

osmom razredu možda i više učenika opredjeljuje za sudjelovanje na natjecanju.

## Zdrav natjecateljski duh

Njegovanje zdravog natjecateljskog duha počinje u učionici i lijepo bi bilo stvoriti takvu atmosferu u razredu da to bude moguće. Nažalost, nekad se umjesto toga stvara rivalstvo i zavist, no to su pojave protiv kojih se pedagoški treba boriti. Još jedan problem koji prati natjecanja jest mogućnost da jedan daroviti učenik sudjeluje na više različitih natjecanja čiji se datumi često međusobno i podudaraju, pa onda treba birati što mu je draže ili gdje misli da će imati više uspjeha. Prethodnih godina su utvrđena određena ograničenja u broju predmeta iz kojih se jedan učenik može natjecati, no time nisu riješeni svi problemi. Kod učenika koji su osobito nadareni može se dogoditi da se natječe na više strana, sve mu ide od ruke pa bi bilo dobro i sve pokušati. Nerijetko se i takvome djetetu može dogoditi »burn out« (sindrom sagorevanja) nakon čega gubi interesiranja i volju za radom i postignućima, što je dugoročno pogubnije od odustajanja od natjecanja.

## Teško i izazovno

Školovanje uz pandemiju koronavirusa dovoljno je teško i izazovno. Organizacija natjecanja prepuštena je stručnim društvima, od kojih su neka odlučila ne održati natjecanja u školskoj 2020/21. Tako će npr. učenici ići na natjecanje iz materinjeg jezika i matematike, engleskog, fizike, a neće iz biologije i geografije, u skladu s odlukama stručnih društava zaduženih za ove predmete. Jesu li neki učenici ovim postupkom nepravedno zakinati pitanje je čiji će odgovor doći možda tek na kraju školske godine ili tek onda kada se ovogodišnji osmaci upišu u srednje škole.

U moru neizvjesnosti koje nas okružuje djeca se suočavaju i s neizvjesnošću održavanja natjecanja za koja su se možda i mjesecima pripremala. Uz sve ranije navedeno, ni ovaj stres neće se dobro odraziti na neke nove generacije djece koja još uvijek vjeruju kako je znanje moć. Ne bi im se smjelo to oduzeti.

Klara Dulić Ševčić



# Težnja za duhovnim i intelektualnim



10



*Pjesništvo držim svojom nadopunom, iznimno značajnom svojim drugim angažmanima. Prilično sam tradicionalan, kako u pogledu na svijet isto tako i u pristupu svome stihu*

Osim o prvoj knjizi, s njime smo razgovarali i o pjesničkom stvaralaštvu te nekim drugim pitanjima vezanim za kulturu.

**KUŽIŠ?!** Kada si počeo pisati? Gdje pronalaziš inspiraciju, tko su ti uzori?

Pišem jako dugo, uistinu. Teško mi je reći točno od kada, ali recimo kako sam se ozbiljnije posvetio pisanju tijekom srednjoškolskih dana. U biti razdvojio bih pisanje i objavljivanje svojih sadržaja, čovjek može uvijek pisuckati i zapisivati nešto, ali to ne mora biti relevantno ili imati određenu vrednotu. No, recimo kako sam se ozbiljnije pisanju posvetio tijekom srednjoškolskih dana i nastavilo se to evo sve do danas. Vjerujem kako je na pisanje utjecaj imala i težnja za duhovnim i intelektualnim razvitkom.

**KUŽIŠ?!** Koji motivi su najprisutniji u tvom stvaralaštvu?

Motiva ima raznih, ali ja bih to prepustio uvaženom čitateljstvu. No, trudim se kroz pjesme govoriti što pluralnije mogu o različitim sadržajima, od onih vezanih za najdalju povijest pa sve do onih vezanih za suvremenost. Ipak, osobno mi se čini kako sam možda i previše vezan za povijest i određene procese koji su za nama već.

**KUŽIŠ?!** Kakav je tvoj pjesnički pogled na svijet oko tebe? Koliko se on mijenja?

Držim kako tvorim svoj pjesnički svijet, onako kako volim reći i u svojim biografijama, kako pje-

**N**a književnoj sceni vojvođanskih Hrvata posljednjih godina pojavilo se nekoliko novih pjesničkih imena mlađe generacije. Jedno od njih je i **Darko Baštovanović** iz Beočina čiji je književni prvijenac, zbirka pjesama *Cijeli cjelovi tuge*, objavljen krajem prošle godine u nakladi NIU Hrvatska riječ.

Baštovanović (Novi Sad, 1989.) osnovnu školu završio je u Beočinu, a srednju u Novome Sadu. Master je politologije i radi u Subotici. Kada ne piše i ne referira na društvene ili političke procese, voli o važnim životnim procesima referirati kroz pjesme. Pjesme su mu objavljivane i u časopisu za književnost i umjetnost *Nova riječ*.

## NEŠTO ZA SAN

Samo to!  
A ja  
posljednje svoje  
pišem.  
I, nedostojan,  
prazne crtice  
života brišem.  
Nada mnom praznina,  
mudruje,  
šuti.  
I crni k'o sjene,  
sjene,  
vuku se posljednje,  
minute.  
Ni Branko, Gustav,  
Goran, Jakša,  
za me utjehe nema.  
I gle, vesela  
je Banshee,  
jer odar mi sprema.

sništvo držim svojom nadopunom, iznimno značajnom svojim drugim angažmanima. Prilično sam tradicionalan, kako u pogledu na svijet isto tako i u pristupu svome stihu, i nisam pretjerano sklon novotarijama, ako me to konkretno pitate.

### **KUŽIŠ?!: Kako bi opisao pjesničku scenu danas u regiji, kakve su mogućnosti mladih autora?**

Mislim kako danas ima jako mnogo kvalitetnih stvaralaca kada govorimo o književnosti općenito. Pratim scenu u Hrvatskoj ponajviše po prirodi stvari i dosta sam iznenađen čitavom plejadom mladih kvalitetnih autora koji stvaraju i koji za svoja djela dobijaju najprestižnije nagrade, što je u kontekstu valorizacije pjesničkoga dosega, držim, iznimno važno.

### **KUŽIŠ?!: U dijelu pjesama iskazuješ se kao pjesnik kršćanske provenijencije. Koliko vjera ima utjecaja u tvom stvaralaštvu, misliš li da je vjera važna?**

Meni je iznimno važna, što se trudim svjedočiti i kroz svoja stihovanja. Mislim i kako je urednica knjige **Nevena Mlinko** u pogovoru to jako dobro opazila. Toliko je toga divnoga u našoj kršćanskoj vjeri što predstavlja nepresušnu inspiraciju i pruža kontinuirano nove i nove motive. To je što se mene tiče, a za svakoga drugoga pojedinca to ne mogu komentirati, je li mu, ili ne, vjera važna, a ne bih želio ni zvučati previše kritično po ovome pitanju u ovakvome svijetu i društvu u kakvome trenutačno živimo i u kojemu možemo vidjeti odnos pojedinca spram religije.



### **KUŽIŠ?!: Koje bi savjete dao mladim pjesnicima koji tek dolaze?**

Čitati i samo čitati. Kontinuirano biti posvećen čitanju. Čitanje mora prednjačiti pisanju. Ne težiti objaviti sve što se napiše odmah već se vraćati napisanome, dorađivati ga i biti što kritičniji spram samoga sebe. I na koncu opet čitati.

### **KUŽIŠ?!: Sad imamo ovu situaciju s epidemijom, kad se očekuje prva promocija tvoje knjige?**

Bit će čim dopuste uvjeti, knjiga je tu, treba ju još iščitati, pa će biti i promocije. Neka samo ove neprilike u kojima se cijelo čovječanstvo zadesilo prođu pa ćemo organizirat i promocije i moći razgovarati onako kako poezija to zahtijeva.

### **KUŽIŠ?!: Pišeš li i što drugo osim poezije?**

Pišem dosta toga, odnosno u različitim formama. Već dugo radim na jednoj poetskoj drami, koju uslijed brojnih obveza i preokupacija drugim stvarima ne mogu stići dovršiti. Imam neke prozne zapise koje ni sam ne znam kako bih okarakterizirao, da li kao pjesme u prozi ili kratice. Čeka me za sada još dosta čitanja pa onda tek pristup ozbiljnijem pisanju.

### **KUŽIŠ?!: Izdvajanja za kulturu, pa i nakladništvo, kod nas nisu na nekom zavidnom nivou. Kako komentiraš ovakvo stanje?**

Odnos spram kulture je ključan za svako društvo, te ovakvo stanje držim kao vrlo vrlo loše.

Vedran Horvacki







# Lana Janjanin





# Kako pronaći motivaciju i zavoljeti vježbanje?

**S**tiglo je proljeće, pravo je vrijeme da nakon duge zime izađemo vani i povratimo fizičku kondiciju. Vježbanje u zatvorenim prostorijama, zbog korona epidemije, još uvijek nije mnogo preporučljivo. Osim što je zdravo za tijelo ali i duh, vježbanje pozitivno utječe i na naš vanjski izgled koji je mladim ljudima važan. No, znamo da mnogima nije lako nagovoriti se na vježbanje. Evo nekoliko savjeta s portala *teen385* koji bi ti vam mogli pomoći da zavolite vježbanje i da vam ono postane nešto bez čega ne možete zamisliti tjedan. (Napomena: tekst se obraća ženskoj populaciji ali savjeti podjednako važe i za pripadnike muškoga roda).

## 1. Podsjećaj sebe zašto to radiš

Zašto razmišljaš o tome da kreneš vježbati? Sigurno imaš jedan ili nekoliko razloga. Njih nikada nemoj zaboraviti, uvijek taj jedan ili dva glavna cilja imaj u glavi. Ako je to cilj da želiš izmršaviti, stavi motivacijsku fotku, nekoga tko po tebi ima lijepo tijelo, na vrata ormara, ogledalo ili bilo gdje drugdje gdje ćeš to svaki dan vidjeti. To će te podsjećati zašto vježbaš. I kada nakon nekog vremena počneš vidati promjene, to će biti samo dodatna motivacija.

## 2. Postavljaš si male ciljeve

Uz glavni cilj, postavi si i nekoliko manjih ciljeva koje trebaš proći kako bi došla do glavnoga. To će ti pomoći da ne izgubiš motivaciju, ali i da se ne preforsiraš odmah na početku. Kada odmah kreneš prejako i počneš siliti vježbanje svaki dan, sigurno ga nećeš zavoljeti. S druge strane, manji ciljevi i nagrade kada ih ostvariš pomoći će ti da se veseliš novim ciljevima i da ne gledaš na vježbanje kao nešto mukotrpno.

## 3. Odaberi način vježbanja koji ti se najviše sviđa

Teško je voljeti vježbanje ako je tvoje vježbanje neka aktivnost koju ne voliš. Svatko ima svoje preferencije i time bi se trebali voditi i kod vježbanja. Netko ne voli trčati, a netko drugi mrzi teretane, ali to nije razlog da ne vježbaš. Samo trebaš pronaći oblik vježbanja koji će se tebi svidjeti. Vožnja biciklom, hodanje, rolanje, planinarenje, ples, pilates, sve je to dobar način fizičke aktivnosti.

## 4. Kreni vježbati s frendicom

Nekima je bolje kada imaju partnera u ovakvim aktivnostima jer im se lakše nagovoriti da stvarno vježbaju i da se potrudu. To može biti na način da kreneš s frendicom u teretanu ili da se dogovorite da svaka kod sebe doma vježba uz neki online ili YouTube trening i na kraju mjeseca usporedite rezultate. Sve više trenera objavljuje mjesečne programe i videe online koje svi mogu pratiti i uz njih vježbati.

## 5. Razmišljaj o sretnim stvarima i stvarima koje voliš dok vježbaš



Postoji jedno istraživanje koje je pokazalo da ako tijekom vježbanja razmišljaš o nečemu što te usređuje, više ćeš uživati u vježbanju. Dapače, možda ga čak i zavoliš. Tako ćeš biti dobre volje dok vježbaš, a i odmah ćeš vidjeti da se to odražava i na tvoje rezultate jer nećeš preskakati dane kada bi trebala vježbati.

## 6. Gledaj na vježbanje kao na dio dana, a ne obavezu

Kada je nešto obaveza onda to automatski ne volimo i želimo izbjeći. Tako je i s vježbanjem. Ako ćeš ga gledati kao obavezu koju imaš 2 ili 3 puta tjedno, bit će ti muka to odraditi, ali ako ćeš na vježbanje gledati samo kao jedan dio dana ili dio dana koji posvećuješ sebi, to ti neće biti toliko teško. Nemoj si zacrtati da moraš vježbati ujutro ili u točno određeno vrijeme, kada u danu vidiš da imaš vremena, odradi trening.

## 7. Napravi svoju playlistu

Glazba uvijek može pomoći i motivirati nas. Osim što postoje već unaprijed složene playliste i to baš za vježbanje, možeš jednako tako i ti složiti svoju. Stavi svoje omiljene pjesme na nju, ali pazi da nisu neke balade i spore, što energičnije, to bolje.

(www.teen385.dnevnik.hr)



# Istaknuti kulturni djelatnik bunjevačkih Hrvata

**N**edavno, 10. ožujka, navršilo se 100 godina od rođenja istaknutog kulturnog djelatnika bačkih Hrvata i glasovitog bačkog katoličkog laika **Bele Gabrića**. Njegov doprinos sastoji se u sakupljanju tradicijske baštine (uglavnom narodnih pjesama) bunjevačkih Hrvata. Spada u jednu od centralnih figura kulturnog preporoda bačkih Hrvata 60-ih, 70-ih i 90-ih godina prošloga stoljeća. Jedan je od stradalnika Hrvatskog proljeća 1972. godine.

## Obrazovanje i rad

Rođen je na salašu u Verušiću kod Subotice. Osnovno obrazovanje je stekao u salašarskoj školi nedaleko od Subotice i u samoj Subotici. U isusovačkoj gimnaziji u Travniku i franjevačkoj klasičnoj gimnaziji u Varaždinu stekao je srednjoškolsko obrazovanje (1942.). Nakon toga, otišao na studij u Zagreb, gdje je na Filozofskom fakultetu studirao južnoslavenske književnosti, ruski jezik i povijest. Diplomirao je 1950.

Radio je u rodnoj Subotici idućih dvadeset godina kao profesor u srednjoj školi. Godine 1970. je počeo raditi u Gradskoj knjižnici kao bibliograf. Usporedo je kao vanjski suradnik predavao u subotičkoj Biskupskoj klasičnoj gimnaziji *Paulinum* (1969. – 1972.). Sudjelovao je u kulturnom preporodu bačkih Hrvata koncem 60-ih i početkom 70-ih kao jedna od centralnih figura. Naime, 1968. javlja se kao inicijator osnutka podružnice Matice hrvatske u Subotici. Međutim, uslijed zapreka vlasti ne uspijeva u tome nego početkom 1970. godine osniva sa svojim suradnicima HKUD *Bunjevačko kolo*, dajući mu osobni pečat u njegovom ranom razvoju. Istodobno, zajedno sa svećentvom, pokrenuo je godišnjak *Subotička Danica*, koja je doživjela svega dva broja: za 1971. i 1972. godinu.

## Kulturni aktivizam

Nažalost, kulturni preporod 70-ih nije dugo trajao. Već 1971. jugoslavenske vlasti su pokrenule istragu

protiv kulturnih prvaka subotičkih Hrvata. Gabrića su vlasti uhitile pod optužbom da je širio nacionalnu mržnju. Nakon montiranog suđenja, odležao je zatvor u Srijemskoj Mitrovici od lipnja 1972. do prosinca 1973. Poslije izlaska iz zatvora, uspio se zaposliti tek 1978. Do mirovine 1984. je radio kao knjižničar u Gradskom muzeju u Subotici. Osamdesetih je sudjelovao u pokretanju katoličkog lista *Bačko klasje* i obnove *Subotičke Danice*.

Devedesete su ga zatekle kao već oprobano kulturnog radnika s uredničkim i spisateljskim iskustvom. Aktivno je surađivao u Katoličkom institutu za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović*. Osnovao je Bunjevačku maticu, pokrenuo je *Klasje naših ravni* (1996.) i surađivao u *Zvoniku*.

## Legat



Sudjelovao je na mnogim znanstvenim skupovima i predavanjima, pisao je i za časopise u Hrvatskoj (*Marulić*, *Crkva u svijetu*, *Sveta Cecilija* i dr). Kritički je priredio knjige **Ivana Kujundžića**, **Jakova Kopilovića**, **Ante Jakšića**, **Ante Sekulića**. Bio grafizirao je živote značajnih kulturnih djelatnika: **Ivana Antunovića**, **Lajče Budanovića**, **Gerarda Tome Stantića**, **Paje Kujundžića**, **Albe Vidakovića** i dr. Iza sebe je ostavio mnoštvo neobjavljenih rukopisa: opsežnu antologiju hrvatskih pjesnika i pisaca iz Bačke, odnosno iz Podunavlja, i bibliografiju lista *Bačko klasje* od 1978. do 1993. Njemu u čast se zove

i Hrvatsko društvo za pomoć učenicima. Godine 2005. otvorena je Spomen-kuća Bele Gabrića, u kojoj su smještene udruge: Hrvatska čitaonica, HPD *Bela Gabrić* i KD *Ivan Antunović*.

Za zasluge na području duhovne kulture papa **Ivan Pavao II.** odlikovao ga je priznanjem *Pro Ecclesia et Pontifice* 1990., a Skupština općine Subotice proglasila ga je 2000. počasnim građaninom toga grada.

Vladimir Nimčević



PLEMENSKO VIJEĆE JE NAKON ODRŽANIH CEREMONIJA ODABRALO SKUPINU OD 30 RATNIKA, KOJI SU SE ZAPUTILI U SMJERU ZAPADA. TAMO JE BILA ZEMLJA MIROLJUBIVIH HOPI INDIJANACA. MUŠKARCI NA KONJIMA, PRATILI SU TRAG ČUDNE SVJETLOSTI KOJA JE KAMENITOM KRAJOLIKU DAVALA NEZEMALJSKI IZGLED. SVI SU DUBOKO U SEBI OSJEĆALI DA ĆE USKORO SUSRESTI LJUDE KOJI SU SIŠLI SA ZVJEZDA.

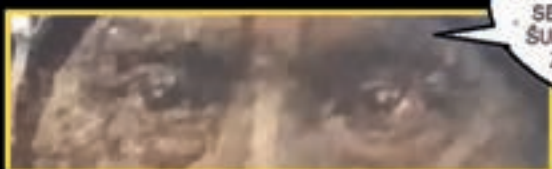


NEKA NAM WAKHAN TANKA BUDE U POMOĆI. TKO ZNA ŠTO NAS TAMO ČEKA? SVE JE OVO TAKO ČUDNO, ALI NEŠTO MI GOVORI DA NISMO U OPASNOSTI.

ŠTO SU NAŠI RATNICI BILI BLIŽE SKROVITOM MJESTU U PUSTINJI, BILO JE OČITO DA IH JE MODRA SVJETLOST VODILA U DOBROM SMJERU GDJE ĆE USKORO DOĆI DO SUSRETA. ZEBINJA I UZBUĐENJE SU SE MIJEŠALI U SRCIMA NAŠIH RATNIKA. VRAČEVI SU UKAZALI NA DOBRE ZNAKE I NAKLONOST DUHOVA, TE RAZLOGA ZA NESIGURNOST NIJE BILO.



I ČIM SU PROŠLI KROZ STJENOVITI PROLAZ, PRED NJIMA SE UKAZALA ČUDNOVATA NAPRAVA OKUPANA MODROM SVJETLOŠĆU, KOJA SE POČELA MIJENJATI UZ TITRAJUĆI ŠUM, KOJI NISU MOGLI NI SA ČIM POZNATIM USPOREDITI. BILO JE SVIMA JASNO DA SU STIGLI.



POGLEDAJTE NA NAS ZVJEZDANA BRAĆA. DONOSIMO VAM PORUKU MIRA ČISTOG SRCA.





NAKON OVIH IZGOVORENIH RIJEČI, ZVJEZDANA KUĆA JE UTIHNULA. NA KRATKO, ZAVLADALA JE SABLASNA TIŠINA. RATNICI SU MIRNO STAJALI OPĆINJENI ČITAVIM PRIŽOROM. ČINILO SE DA JE I VJETAR STAO. A TADA JE IZA MAGLOVITA OTVORA, ZASIJALA PRIGUŠENA SVJETLOST KROZ KOJU SE NAZRELA SILUETA ZVJEZDANOG ČOVJEKA. SVI SU ZADRŽAVALI DAH OD UZBUĐENJA.

ZVJEZDANI ČOVJEK JE NAŠIM RATNICIMA POKAZAO ZNAK MIRA.

BIO JE TO TRENUTAK, KADA JE SVIMA SPAO KAMEN SA SRCA.



VELIKI MANITOU  
NEMOJ NAS SADA  
OSTAVITI. BUDI UZ NAS  
JER SU NAŠE NA-  
MJERE ČASNE.

USAMLJENI JELEN JE PODIGAO LULU MIRA U  
ZRAK I SIMBOLIČNO PONUDIO POSJETITELJIMA  
KAO ZNAK MIRA I DOBRE VOLJE.



ZVJEZDANA BRAĆO,  
DOBRO NAM DOŠLI IZ DA-  
LEKIH SVJETOVA. PRIMITE  
NAŠU PORUKU MIRA KROZ  
OVAJ SIMBOL ISKRENE  
NAMJERE.



MIR I VAMA.  
NE PLAŠITE SE, JER  
VAM NE ŽELIMO NA-  
NIJETI NIKAKVO  
ZLO.

GRUPINA ZVJEZDANIH LJUDI SE POTOM UKAZALA PRED  
NAŠIM RATNICIMA. U NESTVARNOJ TIŠINI, ČINILO SE DA  
JEDNI S DRUGIMA PRIČAJU U MISLIMA. RIJEČI NISU BI-  
LE POTREBNE.





# Zašto klasik?

**K**ako se klasici formiraju? Je li neko djelo zauvijek klasik i ako je odgovor odričan, zašto neka djela gube taj status? Na posljetku, čitaju li se klasici i hoćemo li, u moru hiperprodukcije domaće i strane literature, moći u budućnosti iznjedriti klasično djelo?

Postoji veliki broj tekstova iz domene književne kritike i teorije književnosti koji obrađuju fenomen klasika. Ono što je uglavnom polazište takvih radova jest sagledavanje značaja koje jedno djelo ima na neku nacionalnu ili ukupnu svjetsku književnost. **T. S. Eliot** – podrijetlom Amerikanac, no budući da je život proveo u Ujedinjenom Kraljevstvu, a engleskoj književnosti dao veliki doprinos često se s definira kao engleski pjesnik i književni kritičar – napisao je vjerojatno najznačajniji tekst na ovu temu: Što je klasik?

## Zrelost kulture

Eliot je želio ukazati na niz preduvjeta koji su neophodni za formiranje jednog klasičnog djela na polju nacionalne književnosti, a zatim naglašava osobine koje su ključne za uzdizanje danog književnog teksta na nivo univerzalnog, čime ono postaje klasik svjetske književnosti. Za Eliota je od presudnog značaja zrelost – zrelost nacije i kulture u okviru kog djelo nastaje; zatim zrelost izraza, odnosno jezičnih mogućnosti teksta, ali istovremeno mogućnosti tog jezika ne smiju biti u potpunosti iskorištene, mora postojati prostor za stvaranje novih izraza, fraza i konstrukcija. Vjerojatno najvažniji zahtjev koji Eliot postavlja jest zrelost književnosti u okviru koje klasik nastaje – to ne može biti mlada, tek formirana književnost; bez povijesti, tradicije, prethodnika, suprotstavljenih poetika, kritičkih stavova i ideologija (na književnom i izvanknjiževnom planu).

Nesumnjivo je da može postojati više klasika u okviru jedne nacionalne književnosti, a oni su po brojnim karakteristikama – formalnim, estetskim i tematskim – veoma različiti. Ono što Eliot napominje, a što se ispostavilo točnim sa stanovišta modernih proučavalaca književnosti, jest ideja da je klasik neophodan činilac jedne kulture, jer predstavlja njen stup i kriterij po kom se odmjeravaju druga djela.



## Univerzalnost teksta

Klasici su veoma bitni, jer nerijetko predstavljaju identitet jednog naroda, iako se ne čini tako. Taj identitet ne mora biti oslikan kroz nacionalnu povijest, stereotipno prikazivanje ljudi ili kroz izrazit patriotizam. Što više, suptilnost u oslikavanju duha jednog naroda u danom povijesnom trenutku, ponovno pričanje nekog starog mita – kao što je slučaj s Faustusom u Njemačkoj – ili neki mali aspekt teksta koji se obraća jednom čovjeku, svakom čovjeku. Status nacionalnog klasika možemo, za trenutak, potpuno zanemariti. Eliot smatra da je univerzalnost teksta ključ da djelo nadiđe okvire jedne nacionalne književnosti i time uđe u svjetski kanon.

Klasik mora razgovarati s čitateljima, mora tjerati na promišljanje, mora nas natjerati da osjećamo nešto. Postoji izreka po kojoj književnost treba da boli, te da svako djelo koje tu bol ne prouzrokuje trebamo odbaciti. Istina je da čak i kada svi čitamo istu priču, apsolutno isti tekst na jednom istom jeziku, na jeziku na kom je tekst originalno objavljen – uglavnom ćemo imati drugačije impresije. U djela unosimo svoje emocije, psihološka stanja, učitavamo svakodnevne događaje, tragedije i uspjehe.

Univerzalna djela nude razne mogućnosti tumačenja – kako individualnih, tako i na mnogo većem planu. Tijekom različitih perioda određena djela iz kanona sagledavana su potpuno drugačija. S obzirom na filološke ideje, književne tendencije, ali i ideologije, političke sustave i društveno-povijesne okolnosti djela su bila tumačena u skladu s određenim faktorima. Nerijetko su bila i instrumentalizirana za potrebe određenih pojedinaca i grupa.

Položaj klasika doveden je u pitanje, s obzirom na okolnosti u kojima se nalazi književnost, a posebno teorija i kritika koje postavljaju kriterije po kojima se klasik sagledava. No, reći da velikih djela nema u XXI. stoljeću, bilo bi apsolutno pogrešno. Samo će vrijeme pokazati što je odista vrijedno čitanja.

Andrea I. Darabašić



# Tri strane istog novčića

**R**edatelj dobro poznatih filmova *Do koske* i *Top je bio vreo* osim kazališne prakse, kojom se bavi posljednjih godina, proširio je svoje filmsko djelovanje i na televizijski program. Kao rezultat, krajem 2020. godine premijerno je prikazana serija *Klan*, čiju, kako režiju tako i scenarij potpisuje upravo **Boban Skerlić**.

Radnja počinje ubojstvom Tigra (**Petar Benčina**), kriminalca koji je svoje kriminalno djelovanje učinio legalnim tako što je u nekom trenutku postao dio državnih sigurnosnih struktura (aluzija na **Arkana**). Iako ova situacija naizgled nema mnogo veze s glavnim junacima Šokom i Pašom (**Aleksandar Dimitrijević** i **Nedim Nezirović**), postavkom početka radnje serije sugerira se kako će Šok i Paša, sitni lopovi iz predgrađa, ipak nekako biti u sprezi s velikim igračima kriminalnog miljea. I doista, nakon što ukradu »pogrešan« automobil, točnije automobil dotičnog Bubona (**Feđa Štukan**) tajkuna i kriminalca, bivaju prinuđeni vratiti mu uslugu za to što im nije zbog krađe oduzeo život. Bubon im daje prvi zadatak – naručuje ubojstvo, koje njih dvojica, do tad samo sitni prestupnici moraju izvršiti. I tako inicijacija u ovaj mračni svijet za glavne junake *Klana* počinje.

## Između komedije i krimića

Na kraju svake od osam epizoda prije odjavne špice pojavljuje se objašnjenje kako serija nije zasnovana na istinitim događajima i kako je svaka različitost namjerna i u duhu ove rečenice upravo je napisan i scenarij – između crnohumorne komedije i drame, satire i kriminalističke serije, *Klan*, kako vizualno (fotografija **Maje Radošević**, kostim **Tatjane Radišić** i scenografija **Ivone Letić** i **Kirila Spaseskog**) tako i originalnom muzikom (**Mate Matišić**) sve vrijeme obitava negdje između komedije i ozbiljne kriminalističke serije što za rezultat daje čak i satiričnu notu. Tako prvih nekoliko epizoda ovaj spoj funkcionira najbolje, jer glavni junaci tek pomalo i naivno pristupaju mračnom svijetu ozbiljnog kriminala – ubojstva su do tad nepoznata iskustva, a veliki biznis samo puki snovi. Kako između radnje u svakoj epizode prolazi po mjesec dana, tako je i napredovanje glavnih junaka ubrzano te od uplašenih momaka koji se tresu kada vide leš, Šok i Paša vrlo brzo postaju nemilosrdni momci s beogradskog asfalta. Konkretno, sa zemunskog asfalta, što se može i tumačiti kao referenca – zloslutni Zemunski klan koji



se uzdigao upravo pomoću državno-sigurnosnih struktura, upravo kako će Šok i Paša kada upoznaju komandanta Francuza (**Dejan Karlečik**), inače lik inspiriran upravo **Legijom**. Nogomet, politika i kriminal bile bi tri strane jednog novčića kada bi novčić imao tri strane, te ovako, nažalost, ostaju tri nerazdvojna brata. Skerlić jasno podcrtava ovu notu, te tako junaci postaju produžena ruka izvršne vlasti. Vješto se referirajući na strukture koje su vladale devedesetih, redatelj i scenarist inkorporira radnju u stvarnost danas.

## (Ne)glorificiranje kriminala

Glumačka igra Aleksandra Dimitrijevića u ulozi Šoka i Nedima Nezirovića u ulozi Paše možda su najveći aduti ove serije – čak i kada scenarij, te i njihovi junaci »izlaze« iz realizma, Dimitrijević i Nezirović, potpunom kontrolom nad svojim postupcima, uspijevaju održati uvjerljiv izraz tako da nikada ne zađu u karikaturu. Kada su u pitanju ženski likovi, primjetno je mnogo manje posvećene pažnje, te površnost i nedovoljno udubljivanje – one ostaju u domeni funkcije djevojaka, vjerenica, majki, supruga, te skoro uvijek na ovaj ili onaj način žrtava (kidnapirane tete kao taoci i povod za ucjenu, etc).

Ipak, jasno je da prvih osam epizoda, u prvom planu donose priču o svijetu koji je, kako je netko iz autorske ekipe serije rekao, »robija čak i prije nego što ovakvi momci završe na robiji«. Dok su u prvom planu oni koji su odrasli u bijedi i nemaštini, oni koji su poželjeli bez muke postići više, u drugom planu je država koja kao dio svog sustava organizira i stvara upravo ovakve strukture kao produženu ruku za sve nelegalne poslove kojima se pojedini državni službenici bave. Žrtve su svi osim onih koji imaju vlast, i to je autorska ekipa u nekoliko navrata jasno ukazala, te se tako i sve priče o tome kako ova serija glorificira kriminal završavaju.

*Klan* je rijetko kvalitetan i maštovit sadržaj domaće scene, a kriminal glorificira samo država koja se ne bori protiv njega već ga skriveno ili otvoreno podržava i njeguje.

Dejan Prčić



# Mono, meko, TRENDI

**V**eć nekoliko sezona iza nas kada kažemo riječ »moda« ili »stil« ne mislimo samo na odjeću koju mogu iznijeti samo top modeli i prezgodne djevojke. To je upravo zbog toga što svijetom godinama unazad vlada dobar trend – voli svoje tijelo, zdravlje prije svega, i trend udobne mode o kojem sam već i pisala.

U sve navedeno spada odjeća koju mogu nositi i modeli, ali i osobe koje nisu tako građene.

U modi su trenutačno šire hudiće, puloveri, široke hlače, patike... svakako da su u modi i topići, kratke haljine i potpetice, ali ukoliko ih ne nosite, ne znači da obilazite modu.

Trend o kojem bih sada pisala je, kao što sam navela u naslovu: mono, meko, trendy.

To su puloveri, džemper i prsluci.

U svijet mode uvukao se pleteni trend, koji je višenamjenski, nenapadan i kojeg svatko voli a to su džemper koji najčešće ponesemo kada mislimo da će nam biti hladno, kojeg možemo nositi i bez ičega ispod. Može se raskopčati i zakopčati, kombinacije s džemperima ima mnogo te nećete pogriješiti pri odabiru svojeg džempera za predstojeće proljeće, ali i ljetne hladnije noći.

U modi su prije svega monokromatski stil, to znači odjevenu kombinaciju u jednoj boji. Svakako da to nije pravilo i da ćete džemper kombinirati uz skoro svu odjeću, jer on ima i praktičnu uporabu a ne samo estetsku.

Puloveri imaju manju primjenu, ali oni djeluju mnogo ozbiljnije te se muškarci prije odlučuju za pullover od žena jer ga nose i u poslovnim kombinacijama, npr. kada ispod pullovera obuku košulju. Ovo je jedna od udobnijih a poslovnih varijanti koja je omiljena među momcima, a svakako i kod djevojaka sveprisutna poslovna kombinacija. Također, jednobojni puloveri imaju prednost ove sezone.

Što se tiče pletenih prsluka, oni će vas vjerojatno podsjetiti na davnu prošlu modu koje su nosile starije tete i bake. Međutim, ako ih jednom probate i probate se poigrati s kombiniranjem istih u trenutku ćete shvatiti što su pleteni prsluci bili toliko omiljeni. Prije svega, udobnost na prvom mjestu, poslije toga dolazi »slojevitost« koja kao da govori da ste puno truda uložili u kombinaciju, jer izgleda potpuno i također, kao i kod pulovera, djeluje veoma poslovno. Ispod njega možete nositi običnu majicu dugih ili kratkih rukava kao i košulju.

Ove tri stvari koje sam navela nisu nikakvo otkriće u svijetu mode, ali su ove godine dobile na posebnom značaju. Netko ovakav stil nosi godinama unazad upravo zbog svoje funkcionalnosti i udobnosti. A sada je taj stil dobio i »službenu« svjetsku potvrdu, jer se pojavljuju kao kombinacije i u svjetski poznatim modnim brendovima. Uživajte u udobnoj modi i igrajte se s njom.

Milijana Nimčević





GLAZBENI INTERVJU: nemanja

# Kozmički disco iz lučkog grada



U ovom broju razgovaramo s Lukom Šipetićem, čovjekom koji stoji iza psihodelične funk rock senzacije zvane nemanja (da, piše se malim početnim slovom). Već s prvim albumom *Tarot Funk* ovaj pulski bend je uspio privući pozornost kako domaće tako i strane publike, a njihov drugi album *Cosmic Disco*, objavljen prošlog ljeta, ponovio je uspjeh i također je ispraćen pozitivnim kritikama. Glazbu benda svako možete pronaći na Youtubeu i bandcampu, a o njoj govori nemanja...

**KUŽIŠ?!** Tko je zapravo nemanja?

Nemanja je osoba iz malog lučkog grada na hrvatskoj obali. Koristi muziku kako bi plovio morem zvanim nespješnost i svako toliko nešto upeca i onda to nudi ljudima za smiješne cifre. Ponekad se ljudi nasmiju, a ponekad se i nemanja nasmije s njima. Drago mi je, ja sam nemanja, a ti? Jesi li i ti nemanja?

**KUŽIŠ?!** S obzirom na specifičan zvuk koji nemanja fura, koliko je bilo teško pronaći prave ljude za bend? Je li poznavanje turskog funka i tajlandske psihodelije bio jedan od uvjeta za ulazak u sastav?

Nije to bio uvjet, ali srećom ekipa ima preferencije prema zanimljivim žanrovima. Svatko od ljudi u bendu ima svoj specifični ukus i pristup sviranju i to se osjeti u live nastupima. Tako da je puno bitnije je li netko ličnost s izgrađenim stavom o glazbi i sklonosti k istraživanju novog teritorija, nego kakav mu je glazbeni ukus.

**KUŽIŠ?!** Kao novina, album *Cosmic Disco* nije čisto instrumentalan, već posjeduje tekstove i vokale. Otkud ova promjena? Također, kako mu i samo

ime kaže, *Disco* je i rasplesaniji album naspram *Tarota*...

Promjena je došla prirodno. S obzirom na svoje stanje u *Tarot Funku*, koji opisuje njegov ego slom, nemanja jednostavno nije mogao izraziti riječima što je osjećao. Muzika sama je slikala jasniju sliku. Sada, u *Cosmic Discu*, na pragu smrti dok se osvrće na svoj život, nemanja može pustiti krik i reći: »Omladino, vodite ljubav i plešite ka smrti!« Tako da albumi prate tijek nemanjinih misli, a na bendu je da ih prenese uživo i šire tu radosnu spoznaju.

**KUŽIŠ?!** Inspiracija za prvi album je bio tarot, za drugi *Tibetanska knjiga mrtvih*, postoji li već ideja za treći album?

Postoji, no ne bih kvario iznenađenje, kako sebi, tako i drugima. No, album koji slijedi donosi posljednje poglavlje mitskog nemanjinog puta junaka.

**KUŽIŠ?!** Navedi pet albuma koje nemanja voli slušati.

Uf, mrzi me odgovarati na ovo, pogotovo jer u posljednje vrijeme slabo slušam glazbu. Evo, mogu reći da ću slušati album *Silk Sonica* kad izleti. A nešto posljednje što sam poslušao su albumi kralja farfise iz Casablance, **Abdoua El Omarija** i australski bend Bananagun. I posljednjih dana u mraku svoga doma veselo zaplešem uz rane radove **Pina D'Angia**.

**KUŽIŠ?!** Pratite li regionalnu scenu? Postoje li drugi bendovi koje vidite kao sebi slične?

Pratimo, naravno. Nema nikog sličnog, ne-ma-nja. Nema. Nja.

Ivan Benčik / Foto: Matej Celar



***Lijepa lica dobre književnosti!  
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.***



***Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.***



# PREPORUKA



## Gazorpazorp

Drugo EP izdanje mladog beogradskog post punk sastava Gazorpazorp objavljeno je krajem prosinca prošle godine. Objavljeno je za prestižnu slovenačku kuću *Moonlee records* koja u svom okrilju između ostalih drži i Repetitor, Žen i Bernays Propagandu. Dok je prošli EP bio više usredsređen na hvatanje one energije i zvuka koji krase ovaj bend na koncertima i čine njihove nastupe nezaobilaznim provodom, *Od vazduha i sunca* djeluje više kao trening ili fleksanje mišićima benda koji pokušava stvoriti zvučni identitet u studiju i koji je komotan u svom žanrovskom staništu. Na ovom albumu je primjetan jedan hrabriji iskorak na polju tekstova, Gazorpazorp ovoga puta odstupa od svog liričkog minimalizma, čini se kako su nove pjesme više osobnog karaktera. Ipak, glavni adut i najjače oružje benda ostaje njihova zapaljiva energija koja je i ovoga puta zarazna i nosi album od početka do kraja. Ovo izdanje možete poslušati u cijelosti na Youtubeu ili na njihovoj bandcamp stranici. Upamtite ovo ime, jer je Gazorpazorp jedan od bendova budućnosti. Izdajamo: *Tango, El Matador i Outro*.

I. Benčik

## CLAZBA



## Influencerica

Poljsko-švedska drama iz 2020. godine *Influencerica* (originalni naziv *Sweat*) prati tri dana u životu fitness-influencerice Sylwije, nudeći nam uzbudljiv pogled iza kulisa te fascinantne i veoma aktualne online kulture. Energetična i predana svom poslu, Sylwijina javna persona pršti zaraznom pozitivnošću. Ona je svoja vlastita kreacija. No, u intimi četiri zida njezina prpošna osobnost postaje hladna povučena i otkriva bolnu prazninu ispod brižno izgrađene blještave fasade. Iako je kao zvijezda društvenih mreža okružena odanim zaposlenicima i stotinama tisuća obožavatelja, Sylwia žudi iskusiti istinsku prisnost. Kada s fanovima podijeli svoje osjećaje usamljenosti, zauzvrat dobije više nego što je očekivala.

Scenarij i režiju potpisuje švedski autor **Magnus von Horn**, a u filmu igraju **Magdalena Kolesnik, Julian Swiezewski, Aleksandra Konieczna i Zbigniew Zamachowski**.

Film je veoma zapaženo prošao kod kritike. Izabran je i u službenu selekciju Cannesa 2020. a prikazan je ljetos i na Festivalu europskog filma na Paliću.

K. U.

## FILM



## Kužni pil

Čuveni hrvatski pisac **Pavao Pavličić** ima novi roman naslovljen *Kužni pil*. Priča u centar zbivanja stavlja maleni gradić Varoš, simpozij koji se u njemu održava i pil (spomenik u zavjet protiv kuge) na glavnom gradskom trgu, koji predstavlja ključni motiv misterioznog sloja ovoga romana. O događajima saznajemo na osnovu pripovijedanja čovjeka koji je u tom mjestu rođen, ali iz njega odlazi kao dijete. Potreba za domom, istinskim mjestom pripadanja, formiranjem naše ličnosti na osnovu podrijetla, neke su od tema koje autor veoma uspješno obrađuje u svojem djelu. Iako je pripovjedač u svojim pedesetim godinama, osjećanje nostalgije i urođena potreba za pripadanjem navode ga da se vrati svojim korijenima. U veoma misterioznom spletu događaja, susreta i likova jedan čovjek pronalazi ljubav svog života. Vrijednost ove knjige leži i u činjenici da tajanstveno malo mjesto po imenu Varoš veoma podsjeća na Pavličićev rodni Vukovar, a da se samo fiksijsko mjesto zbivanja spominje i u drugim njegovim knjigama, čime čitav opus zadobija izuzetnu vrijednost i postaje zaokružena smisaona cjelina.

A. I. Darabašić

## KNJIGA







Natječaj

**KUŽIŠ?!  
TE ZOVE**



**BUDI PISAC,  
PJESNIK  
BUDI**

*Nek riječi polete iz grudi,  
u sebi maštu probudi!*

**Budi kreativan!  
Piši, stvaraj!**

Pjesme ili priče pošaljite na e-mail: [kuzis07@gmail.com](mailto:kuzis07@gmail.com)  
Prvi rok za slanje radova je kraj školske godine, a drugi do  
20. rujna 2021. godine.

Autori najboljih radova bit će nagrađeni na *Danima hrvatske  
knjige i riječi* – *danima Balinta Vujkova* u listopadu.

**Čeka vas iznenađenje!**

Radovi (pjesma, proza u obliku kratke priče) mogu biti pisani hrvatskim  
standardnim jezikom, te mjesnim govorom (bunjevačka i šokačka  
ikavica). Na natječaju mogu sudjelovati učenici osnovne i srednje škole.

Uz svoj rad pošalji sljedeće podatke: ime i prezime, razred, naziv škole i  
mjesto, ime i prezime učitelja, nastavnika ili profesora (mentora).